

MANIFEST DE LES ENTITATS SOCIOAMBIENTALS PER UNA TRANSICIÓ ECOSOCIAL JUSTA

Les entitats socioambientals observem:

La situació d'emergència ecològica, climàtica i social que estem vivint, aguditzada per la crisi sanitària de la Covid-19, no fa necessària sinó urgent la transició ecosocial cap a un nou model socioeconòmic i territorial sostenible.

El paradigma de creixement il·limitat del sistema socio-econòmic actual no només és insostenible sinó que s'ha demostrat incapaç de preservar la salut de la natura i de les persones. La degradació dels hàbitats naturals i la destrucció de la biodiversitat, la deslocalització productiva, l'eixamplament de les desigualtats i l'augment de la pobresa requereix passar dels compromisos buits a accions que donin una resposta efectiva a les necessitats territorials.

Catalunya ha patit un llarg període de retrocés ambiental tot i la insistència per part del tercer sector de la necessitat de construir un nou model just i sostenible, al servei de la ciutadania i la natura, que pugui fer front als desafiaments globals d'emergència climàtica i de pèrdua de la biodiversitat.

La crisi sanitària causada per la Covid-19 ha posat de manifest la insostenibilitat del model dominant i la gravetat de la crisi ecològica, si bé també ha estat utilitzada com a excusa per desregular polítiques ambientals i de conservació de la natura urgents, en nom de la reactivació econòmica. Tot i que l'onada de mobilitzacions climàtiques arreu del planeta ha aconseguit que la crisi climàtica ocupi el centre del debat polític i mediàtic, també estem veient com empreses contaminants ho estan aprofitant per apropiarse del discurs ecologista. Cal abandonar la idea enganyosa que el creixement econòmic és compatible amb la conservació de la biodiversitat, la lluita contra el canvi climàtic i el manteniment d'una vida digna.

Per tots aquests motius, i per augmentar la resiliència en contextos d'inestabilitat socioeconòmica i ambiental, cal que els responsables polítics adoptin una visió transversal i a llarg termini al tractar qüestions ambientals i climàtiques. Debats crònicament oberts entorn a la desaparició necessària de les empreses fòssils, la meta d'1,5°C, aspectes de finançament pels impactes catastròfics del canvi climàtic o el Fons Verd pel Clima tampoc s'han resolt en el marc de la COP26, que demostra una vegada més la incapacitat de la comunitat internacional per prendre mesures sòlides i coherents amb les indicacions científiques per fer front a l'emergència climàtica i ecològica.

Catalunya té una oportunitat històrica de liderar una transició ecosocial cap a nous models justos amb les persones i el medi. Ara més que mai, la lluita per la justícia social i climàtica han de convergir, i per fer-ho, l'aliança entre entitats socials i ambientals és imprescindible.

Les entitats socioambientals apostem per una estratègia unitària:

Conscients de la manca de processos d'incidència conjunts del sector socioambiental a Catalunya, hem cregut necessari i urgent promoure un espai de trobada i debat per fer créixer i consolidar les bases per coordinar-nos de manera efectiva, així com generar lluites comparties i estratègies comunes.

Ecologistes de Catalunya (EdC), la Societat Catalana d'Educació Ambiental (SCEA), la Xarxa per a la Conservació de la Natura (XCN), la Xarxa d'Economia Solidària (XES) i Ecologistes en Acció (EeA) són les organitzacions impulsores del Congrés Socioambiental de Catalunya, del qual n'emana aquest manifest.

El mes de novembre de 2020, 113 organitzacions vinculades amb la defensa de la natura i el territori van participar en diferents grups de treball, amb l'objectiu d'elaborar un diagnosi, establir fites i debatre sobre accions estratègiques en els diferents àmbits temàtics del Congrés.

De les aportacions fetes durant el procés participatiu n'ha sortit un decàleg amb 20 accions estratègiques urgents i propostes polítiques prioritàries per a fer front als reptes socioambientals actuals.

Les entitats socioambientals demanem als partits polítics i al Govern de la Generalitat:

DECÀLEG D'ACCIONS ESTRATÈGIQUES

1 / CONSERVACIÓ I POTENCIACIÓ DE LA BIODIVERSITAT

1. Aprovar una llei de patrimoni natural i biodiversitat de Catalunya que contempli:
 - Mecanismes de governança democràtica pel foment de polítiques de conservació de la natura transversals, promovent la col·laboració intersectorial.
 - Mecanismes per afavorir la biodiversitat des de la política fiscal: suprimir els subsidis perniciosos contra la biodiversitat i oferir incentius fiscals per a la inversió en millora i conservació de la biodiversitat.
 - Altres formes de finançament, participació i implicació ciutadana en la coresponsabilitat de la gestió del patrimoni natural.
2. Posar en marxa l'Agència de la Natura de Catalunya, amb les capacitats, estructura i recursos que li atribueix la Llei 7/2020 i vetllar per l'assoliment efectiu dels objectius establerts a l'Estratègia del Patrimoni Natural i la Biodiversitat de Catalunya 2030.

2 / MODEL SOCIOECONÒMIC

3. Apostar clarament per l'Economia Social i Solidària, dotant-la dels recursos necessaris per transformar l'estructura productiva a mitjà termini.
4. Dissenyar una fiscalitat ambiental progressiva per desincentivar un model econòmic basat en la sobreexplotació i destrucció dels recursos naturals, i que alhora incentivi les alternatives regeneradores i sostenibles d'una nova economia circular. Dotar als ens locals de major marge fiscal i recursos perquè puguin introduir criteris ambientals en la recaptació d'impostos i taxes municipals i avançar cap una fiscalitat verda local. Per ex: canviar l'afectació dels ingressos recaptats de la taxa turística i destinar-los a projectes de restauració i conservació de la natura.
5. Dotar de mitjans a la fiscalia de medi ambient per tal que pugui perseguir d'ofici els delictes ambientals. Concedir el benefici de justícia gratuïta a totes aquelles entitats del tercer sector socioambiental i grups de defensa que compleixin els requisits establerts a l'article 23 de la Llei 27/2006, tal i com reconeix el TSJC en la interlocutòria núm. 283/2021, i estendre'l també en l'àmbit penal.

3 / GESTIÓ DELS RECURSOS NATURALS: HÍDRICS, FORESTALS, ENERGIES RENOVABLES

6. Implementar una xarxa de reserves forestals destinades a lliure dinàmica natural, centrada en boscos madurs i d'alt valor natural (en aplicació de l'article 17.4 de la Llei de canvi climàtic) i remodelar la normativa (incloent el nou Pla General de Política Forestal) i l'administració forestal per a que integrin com a propis els objectius de conservació de la biodiversitat que ha de complir el país i contemplin la «no intervenció» com una forma de gestió vàlida.
7. Adoptar una gestió forestal i hídrica resilient i adaptada al canvi climàtic, orientada a millorar la connectivitat ecològica, l'estat de conservació dels hàbitats i la funcionalitat dels processos ecosistèmics.
8. Promoure la reducció de la demanda energètica i potenciar l'aprofitament de les energies renovables de manera democràtica, descentralitzada i compatible amb la restauració i conservació d'hàbitats i espècies protegides, vetllant per la sobirania energètica.

4 / RESIDUS I EMISSIONS

9. Totes les accions equitatives que permetin prevenir, reduir, minimitzar o eliminar la generació de tota mena de residus, prioritzant els més perillosos i tòxics, així com les emissions contaminants de GEH (prioritzar l'aplicació urgent dels tres impostos que estableix la Llei 16/2017).

5 / MODEL ALIMENTARI: AGRICULTURA, RAMADERIA, PESCA

10. Fomentar la sobirania alimentària amb models agroecològics: protegint i dinamitzant els espais periurbans amb suport, col·laboració i participació ciutadana; posant a disposició terres agrícoles públiques i de qualitat on s'hi prioritzi el desenvolupament d'activitats agrícoles amb majors beneficis ambiental i social, encarades a satisfer necessitats territorials i a garantir el relleu generacional; incentivant fiscalment els models de consum de productes de proximitat i ecològics; regulant el preu del sòl agrícola; impulsant mesures de suport a la dinamització de parcel·les abandonades i de baix potencial agronòmic, etc.
11. En el marc de la nova PAC, dissenyar les intervencions regionals d'una manera coherent i ambiciosa pel que fa a la transició agroecològica, descartant les mesures amb impacte ambiental incert i prioritzant les mesures agroambientals, eco-esquemes i d'altres mecanismes orientats a la millora i conservació de la biodiversitat i l'adaptació al canvi climàtic.
12. Internalitzar els costos ambientals negatius dels processos de producció i distribució d'aliments, gravant fiscalment els productes insans, derivats de models intensius i els que impliquin un elevat ús d'insums, així com el sobreempaquetament, el malbaratament d'aliments, les llargues cadenes comercials, etc.

6 / URBANISME I MOBILITAT

13. Revisar els principis de l'ordenació territorial per tal que sigui transversal i prioritzi la sostenibilitat i resiliència ecològica i ambiental, de la qual depèn la sostenibilitat social i econòmica.
14. Impulsar plans directors urbanístics per revisar a la baixa els sòls urbans o urbanitzables no sostenibles (sobretot els que es troben en entorns naturals, com s'ha fet a l'Alt Pirineu) considerant els impactes acumulatius a la salut i el medi ambient, per promoure desclassificacions, reduir l'espai de mobilitat motoritzada privada, i guanyar espais per horts urbans, parcs i espais verds, alhora que es fomenten els desplaçaments amb transport públic, a peu o bicicleta. Prioritzar la mobilitat activa en la planificació urbana.
15. Promoure habitatges socials dignes, suficients i saludables per a tothom qui ho necessiti, prioritzant la mobilització cap al lloguer social dels habitatges buits en mans de grans propietaris, la rehabilitació d'habitatges existents en nuclis urbans decrepits i pobles i veïnats abandonats per destinar-los a primera residència, el reequilibri territorial de la població, recuperant els sistemes de governança comunals on sigui possible.

7 / SALUT I NATURA

16. Augmentar i millorar els espais i infraestructures verda i blava urbana i periurbana, promovent i facilitant la implicació ciutadana en la seva planificació, gestió i gaudi a l'hora que afavorint l'accés equitatiu a la natura.
17. Desplegar la prescripció (social) de natura, a escala individual i comunitària.

8 / RECONeixEMENT I IMPULS DE LES ORGANITZACIONS SOCIOAMBIENTALS

18. Millorar els sistemes de subvencions i suport al desenvolupament de projectes de restauració i conservació de la natura i projectes d'educació ambiental.
19. Establir espais d'intercanvi i contactes permanents entre les entitats del tercer sector socioambiental que portin a construir capacitat conjuntament i compartir estratègies que permetin millorar els nivells d'influència en la societat.
20. Totes aquestes demandes inclouen de manera transversal l'impuls de l'educació ambiental com eina transformadora per assolir la transició socioecològica de manera justa. I per tant, evidencien la necessitat que des de Catalunya es promoguin polítiques de cogestió entre les entitats socioambientals i el govern en els programes d'educació ambiental per tal que aquests siguin més eficients i adaptats territorialment. Així doncs cal:
 - a. Potenciar i millorar programes d'educació ambiental ja existents, com el programa Escoles Verdes, com a eina imprescindible per educar les generacions futures en la importància d'afrontar els reptes socioambientals de manera justa i equitativa.
 - b. Desplegar i dotar de recursos les estratègies d'educació ambiental dels espais naturals protegits al ser zones on es pot arribar a molta població i, alhora, ser laboratoris per programes educatius que afrontin el repte de la transformació socioambiental.